

Boş sakyrdydan ýadadyk

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 26 января, 2025

Boş sakyrdydan ýadadyk BOŞ SAKYRDYDAN ÝADADYK

Size şu gün ýapon ykdysadyýetinden gür berjekdim. Biziň mediýamyz ne tupanlary turuzdy:

– Ýapon bazarlarynda taryhy peseliş...

– Aziýany-da täsiri astyn alan peselme aladaly syn edilýär...

Kapitalizmiň bileni-biteni gorkuzmak!

Eý-how, gadyrdan, eýýäm ýatdan çykardyñyzmy: 1986-njy ýıldan 1991-nji ýyla çenli Ýaponiýada emläk we bazar bahalary, kredit saýlawlary, pul hödürlemeler arkaly uly möçberde çisirilen şar 1992-nji ýylда ýarylmadymy? Bu näçenji «gara ýekşenbe»?

Netijede Ýaponiýa on ýylyny ýitirdi, yzyndan ýene bir on ýyly suwa gitdi. Agramy döwletiň we halkyň egnine düşdi!

Size Liberal Demokratik partiýanyň başlygy we dokuz ýyllap ýurduň premýer-ministrligini eden Shinzo Abeniň neoliberal syýasatlaryndan 2022-nji ýylда jayna kast edilip öldürilişine çenli kän zatlar barada ýazjakdym. Emma...

Biziň ýurdumyzyň gündelik gep-gürrüni boş gybatlardan halas bolup bilmeýär, öz-özlerini iýip guitarýan harçaňlaşmalar guitararly däl...

Edhem Eldem

* * *

Gazetiň adyny agsasymam gelenok, çak edişiňiz ýaly häkimiýete
ýakyn gazetleriň biri...

Awtorynyň adyny-ha hijem agzajak däl, şonsuzam hemmesi bir
ketekden çykan ýaly birmeňzeş ýazýarlar...

Gürrüň ýene soňky ýyllaryň tükeniksiz ýaňkalaşmasy: «Ata-
babalarymyzyň mazar daşlaryny okap bilemezok». Ýagny, «ah
osmanlyça, wah osmanlyça!»

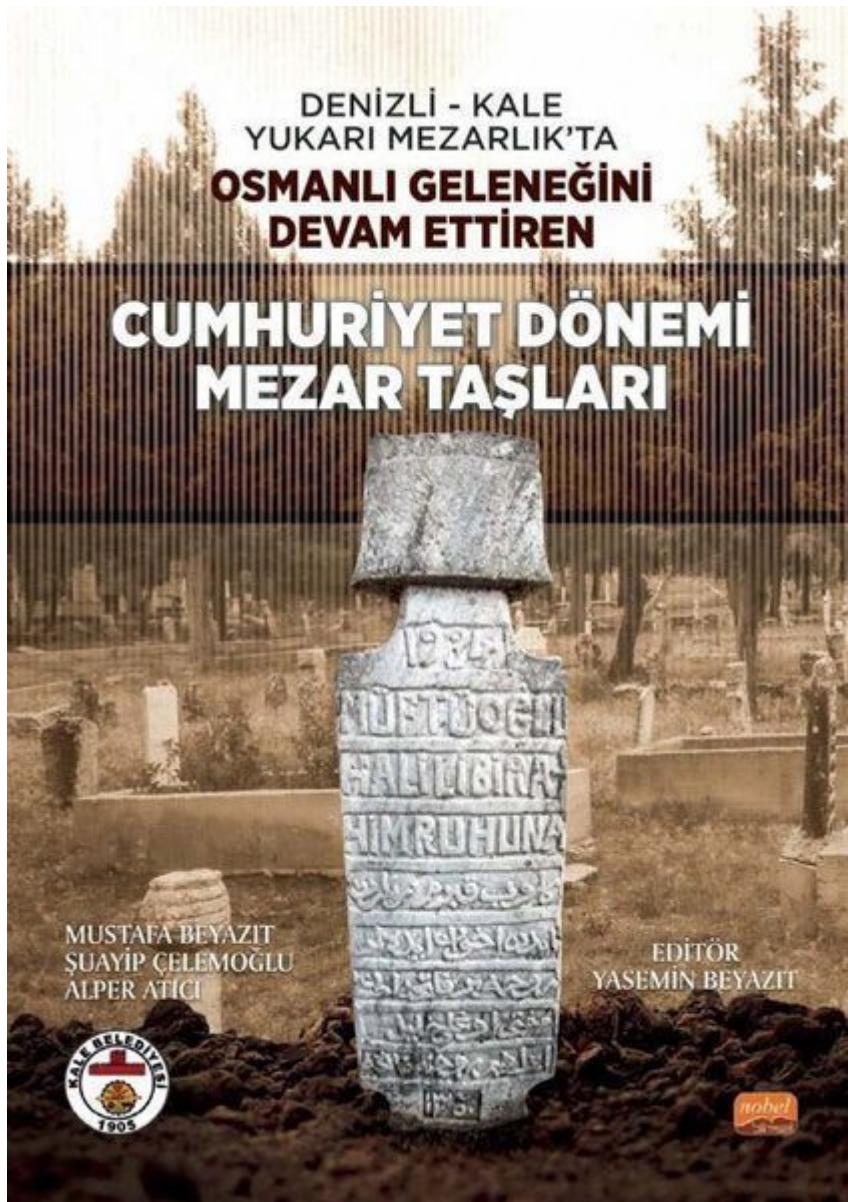
Indi gaharyň getirmän durmak mümkün däl. Serediň:
Daşary ýurtdaky ylmy jemgyýetçilikden sorap görseňiz,
«Türkiýedäki köne ýazgylar bilen birlikde mazar daşlary
boýunça iň köp ylmy-barlag işlerini geçiren alym kim»:
professor Edhem Eldem...

Eýsem mazar daşlary boýunça geçiren düýpli ylmy işleri biken

tanalýan professor Eldeme mobbing edip Bosfor uniwersitetinden on baş gün öň işden gitmegine siziň özüñiz sebäp bolmadyňyzmy? «Osmanlyça mazar daşlaryny okap bilemezok» diýýänleriň näçesi professor Eldemiň ylmy-barlag işlerini okap gördükä? «Stambulda musulman gonamçylyklary we mazar daşlary» («İstanbul'da Müslüman Mezarlıklarını ve Mezar Taşları»), «Osmanly mazar daşlaryndaky taryh beytleri hakynda düşunjeler» («Osmanlı Mezar Taşlarındaki Tarih Beyitleri Hakkında Düşünceler»), «Rumelihisar şehitlik dergähi» gonamçylygynyň mazar daşlary» («Rumelihisarı Şehitlik Dergahı Mezarlığı Mezar Taşları»), «Ýanyçar daşlary we taryh hakynda» («Yeniçeri Taşları ve Tarih Üzerine»)...

Uzatmaýyn-la... Osmanly mazar daşlary boýunça ussat hünärmen professor Edhem Eldem «Stambulda ölüm. Osmanly-yslam medeniýetinde öli rituallary» ("İstanbul'da Ölüm: Osmanlı-İslam Kültüründe Ölü Ritüelleri") ýaly ylmy işinde sahypasahypa edip, her bir mazar daşynyň mazarda ýatanyň ýaşan jemgyyetine sungat eseri formasynda berilen şahsyetyetnamasydygyny ýazdy...

«Ah osmanlyça, wah osmanlyça» diýýänler şu ylmy işleriniň ýeke sahypasyny okandyr öýdemok...

* * *

Gürrünsiz, mazar daşynyň taryhy many-mazmuny biziň çak edişimizden has uly. Mazar daşlary degişli döwrüniň ynançlaryny, adatlaryny, sungat däplerini, tebigy, ykdysady, sosial şertleriň umumy önümidir...

Mazar daşlary taryhy dokumentdir: Şäherçilik, daş işçiliği, ýazuw we bezeg sungaty, etnografiá, dinler ýaly birnäçe ugurda gymmatly maglumatlary berýär. Ajaýyp arhiw diýsegeom bolýar...

Ýöne bütin bu zatlaryň barsyna diňe osmanly dilini bileniňiz bilen düşünip bilmersiňiz. Bar, «dilini» öwrendiňiz diýeli, grammaticasnam çözüňiz, diliň gurluşyny we taryhy ösüşini nädip biljek? Mazar daşynyň ýüzünde ýazylanlar akyp ýatan derýadır. Onsoňam mazar daşyna ýazgy ýazmak türklerde yslamdan

has ir başlapdyr...

Hawa, mazar daşy tradiýasy köp taraplydyr. Dil bileniň bilen bolmaýar, mazar daşynyň ýüzündäki saryklaryň, kawuklaryň, tekkeleriň (tahýalaryň), derme-dagyn serpuşlaryň, külah görnüşleriniň manylaryny nirden biljek?

Şunam sözümiň üstüne goşaýyn:

Türkiýede ýüzüne osmanlyça ýazgy bolan mazar daşynyň sany örän az. Anadolyda-ha ýok diýen ýaly. Ýazgylı mazar daşy däbi respublikamız döredilenden soñ başlady. Galyberse-de, seljuklt-osmanly mazar daşlaryna hossar çykanam respublikamız boldy. Mazar daşlary boýunça birinji ylmy-barlag işlerini «Halk öýleri» ýola goýdy, žurnallarynda ylmy makalalary çap etdi. Bu boýunça birinji kitaby 1932-nji ýylда Nüzhet Ergun ýazdy...

Gadyrdan, respublikan režim mazar daşlary boýunça simpoziumlary geçirdi, AKP bolsa 22 ýyllap ýeke simpozium geçirmedi!

Häkimiýet mediýasyda häzirem «atalarymyzyň mazar daşlaryny okap bilemezok» diýseler, gaharlanman näme edeýin dagy?

Siz ilki professor Edhem Eldem ýaly alymlarymyzyň gadryny bilmegi öwreniň...

Neoliberalizmiň mazar daşlarynda ýazanlarynyň gürrüñini etsek gowy bolmazmy asyl?..

Soner ÝALÇYN.

«SÖZCÜ» gazeti, 08.08.2024 ý. Publisistika